

собі і в тих геніальних творах, які треба пережити» [4, с.145]. Г.Г.Нейгауз часто застосовував образні порівняння, асоціації з іншими видами мистецтв, приклади з картин природи або з життєвих колізій тим самим і «розкриваючи очі і вуха» своїм учням. В цьому висловлюванні чітко визначено залежність індивідуальності виконавця від рівня його загальної ерудиції і кругозору у взаємозв'язку з образно-асоціативним мисленням та необхідності його розширювати та оновлювати, для цього і самому педагогу необхідно займатись своїм професійним саморозвитком. Актуалізація професійного саморозвитку відбувається під впливом певної мотивації, яка зумовлена різнобічністю діяльності та спілкування особистості. Мотиви професійного саморозвитку різні, але це перш за все інтерес до своєї особистості, до своєї професії, свого життя. Цікавими в цьому плані є його тези:

«Якнайглибші зв'язки між життям - історією, змінами в суспільному устрої, політичними тенденціями, різними науками, економікою і т.д. - і мистецтвом кожної епохи, - тема, яка завжди примушує думати і намагатися зрозуміти ці явища, знайти їх загальне коріння...».

«Мистецтво - те саме життя, тільки у високому його прояві, - якась кристалізація життя, підлегла тим самим діалектичним законам, як і все, що ми називаємо природою, включаючи людину...» [4, с.189].

Так, В.Дельсон зазначає: «Не обмежуючи себе в роботі лише загальними принципами, він ставить низку конкретних питань музично-педагогічної практики: питання художньо-мистецької і технічної свободи піаніста і взаємозв'язку цих сторін, «піаністичних відчуттів», яким він надає велике значення, питання методів роботи піаніста, вибору необхідних піаністичних прийомів у зв'язку з поставленим естетичним завданням, проблеми, пов'язані з аплікатурою і педалізацією, з роботою над звуком, над ритмом і т.п.» [3, с.69].

Г.Г.Нейгауз бачив коріння педагогічної методики не в навчанні «системі прийомів», а в розвитку уміння обирати ці прийоми. Найбільше досягнення Г.Г.Нейгауза - уміння піднятися над професійною вузькістю і узагальнити головне, що відрізняє вчителя музики в широкому значенні.

Це головне - уміння мислити узагальненими категоріями мистецтва, пріоритет художнього образу, зміст виконуваної музики над технічними засобами його втілення, ерудиція, уміння розповісти про музику - є найголовнішим для майбутнього вчителя музики загальноосвітньої школи не суперзавданням, а насущною професійною необхідністю. Розвиток творчої індивідуальності педагога, розвиток професійної компетентності, удосконалення педагогічної майстерності та професіоналізму вчителя відбувається під час його саморозвитку, діяльність є особистісне прийняття саморозвитку (власного і дитячого) як особливого різновиду діяльності. Професійний саморозвиток – це здатність учитися в інших. Це створення для себе установки на пошук і на освоєння всього нового в різних ситуаціях, де може бути корисна інформація і новий досвід.

Література

1. **Баренбойм Л.А.** Вопросы фортепианной педагогики и исполнительства. - Л.: Музыка, 1969. – 288 с.
2. **Выготский Л.С.** Воображение и творчество в детском возрасте. - М.,1997. – 96 с.
3. **Дельсон В.Г.** Нейгауз Г.Г. - М.: Музыка, 1996. - 155 с.
4. **Нейгауз Г.Г.** Об искусстве фортепианной игры: Записки педагога. - 5-е изд. - М.: Музыка. 1988. - 240 с.
5. **Нейгауз Г.Г.** Размышления. Воспоминания. Дневники. Избранные статьи. Письма к родителям. - 2-е изд. - М.: Советский композитор, 1983. – 526 с.
6. **Харченко П.В.** Формування готовності до професійного саморозвитку у майбутнього педагога-музиканта: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти. – К., 2004. – 21 с.
7. **Цукерман Г.А., Мастеров Б.М.** Психология саморазвития. – М.: Интерпракс, 1995. – 288 с.

УДК 378.147: 78

Глазунова І.К.

РАДИКАЛЬНА ГУМАНІЗАЦІЯ ОСВІТИ – ШЛЯХ ДО ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

В статье рассматриваются вопросы подготовки будущего учителя музыки с позиций современных требований в области образования, выделены ее характерные особенности.

Ключевые слова: *гуманізація освіти, педагогіка компетентності, кредитно-модульна технологія навчання, творча індивідуальність.*

Сьогодні вже не викликає сумнівів, що трансформація освіти неможлива без вирішення досить широкого кола проблем. Це, передусім, - радикальна гуманізація освіти, посилення особистісного виміру в педагогічній науці та практиці: орієнтація на людину, на фундаментальні цінності, рішуча демократизація освіти. Ось ті основні підвалини, на яких повинна базуватися освіта третього тисячоліття.

Подальший розвиток мистецької педагогіки потребує забезпечення результативності в галузі мистецького навчання, з'ясування теоретичних підходів щодо визначення взаємовпливу соціального і художнього у становленні особистості; визначення взаємозв'язку завдань гуманістичної освіти з формуванням фахової компетентності майбутнього вчителя музики як творчої особистості. Висвітлення вказаних проблем становить мету даної статті.

У суспільстві дедалі більше утверджується розуміння, що як педагоги, так і учні – повноправні суб'єкти системи освіти, отже, основою навчання стає рівноправний діалог між тими, хто навчає, і тими, хто навчається. Нова демократична освітньо-педагогічна ідеологія передбачає переорієнтацію з інформаційного на проблемно-діяльнісний тип освіти. Гуманістичний і демократичний виміри освіти мають сприяти створенню цілісної комплексної системи освіти. Йдеться про розробку вітчизняних програм, планів, видання підручників, навчальних посібників тощо.

На перший план виходить індивідуальна робота з учнями й студентами, запровадження нових прогресивних методів навчання. Не менш важливими є орієнтація на сучасні засоби навчання (кредитно-модульна система навчання, ділові ігри, консультативні проекти, інформаційні технології тощо).

Сучасна мистецька освіта активно використовує поняття «гуманізм» як найбільш актуальне. Висування його на ключові позиції у теоретичному плані є цілком закономірним з огляду на перехід до особистісно орієнтованої педагогіки, яка надає виняткового значення умінню індивіда прогнозувати і контролювати свою діяльність та власне життя. Ця ідея інтерпретована Г.Баллом у сенсі оновлення освіти щодо створення «...найкращих умов для розвитку психічних, фізичних і моральних можливостей людини, формування у неї гуманних рис особистості» [1,с.45]. Останнє проковує інтенсивну розробку форм і методів навчання і виховання, які забезпечують її індивідуальний розвиток.

Згідно гуманістичному підходу нова модель вищої мистецької освіти має базуватись на українській національно культурній традиції, теоретичних надбаннях української педагогіки, досвіду поколінь у широкому розумінні. Зрозуміло є й те, що до неї повинно увійти все передове і креативне, що існує у досвіді зарубіжних країн світу. Тому головним принципом подальшого розвитку вищої мистецької освіти стає її фундаменталізація, тобто її зміст необхідно наповнити тими знаннями, які саме сьогодні є актуальними для педагогіки мистецтва. «Фахова підготовка майбутніх вчителів мистецьких дисциплін (в тому числі майбутніх вчителів музики) в умовах педагогічного університету має бути цілісною науково-методичною системою, спроможною модернізувати концептуальні, змістовно-структурні та організаційно-технологічні ідеї» [2, с.13].

Ще один важливий напрям реформування освіти – її інтеграція в європейський і світовий освітянський простір. Важливою передумовою в цьому плані є визнання українських фахівців в інших державах, тісні контакти з освітянами й науковцями розвинених країн. Отже, перехід людства від індустріального виробництва до науково-інформаційних технологій, а згодом і формування суспільства знань найважливішими пріоритетами життєдіяльності будь-якого суспільства об'єктивно визначають науку як сферу, що продукує нові знання, і освіту, що долучає до знань суспільство загалом і кожну людину зокрема. Зміна ідей, технологій, знань відбувається значно скоріше, ніж зміна поколінь людей. Звідси зрозуміло, що й у найкращому університеті не можна навчити на все життя. Тому функція отримання і засвоєння знань об'єктивно не може бути єдиною. А тим більше основною. Поряд із цією функцією «проростає» інша – «навчання навчатися», тобто набуття вмінь і навичок оволодіння новою інформацією та її ефективного застосування на практиці впродовж усього життя. Освіта повинна готувати людину, що здатна сприймати змінність як суттєву складову власного способу життя.

В гуманістичній концепції мистецької освіти важлива роль відводиться діалоговій стратегії спілкування. Для неї ця проблема набуває виняткового значення, оскільки діалогічність пронизує художньо-педагогічну діяльність у двох взаємопов'язаних формах – міжособистісній та внутрішній.

Одним з важливих показників гуманістичної спрямованості педагога будь – якої мистецької спеціальності є сформоване художнє мислення, а також усвідомлення своєрідності художньо-педагогічної діяльності. На перший план тут виступає **педагогічна рефлексія**, яка спрямовується на

зміст навчання, на власну професійну діяльність, на усвідомлення і творче вирішення художньо-педагогічних завдань. Отже, гуманістичний підхід стає найпродуктивнішим в організації сучасного освітнього процесу щодо формування творчої особистості майбутнього фахівця.

У межах сучасної філософії мистецької освіти формується й нова педагогіка – **педагогіка компетентності**. Впровадження у професійну освіту (крім знань, умінь, навичок) нових освітніх конструктивів – компетентності і компетенції було науково обґрунтовані вченими країн Європейського союзу (Д.Мертенс, Б.Оскарсон, А.Шелтен, Р.Бадер та ін.) та знайшли своє відображення в документах міжнародних організацій, які працюють у сфері освіти: міжнародної комісії ради Європи, Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Міжнародного департаменту стандартів, міжнародному проєкті «Визначення та вибір компетентностей: теоретичні та концептуальні засади».

У різних міжнародних документах зазначається, що створення умов для набуття необхідних компетентностей протягом життя сприятиме продуктивності та конкурентоспроможності на ринку праці. Орієнтуючись на матеріали симпозиуму «Ключові компетенції для Європи», вчені визначають **компетенцію як загальну здатність фахівця мобілізувати у професійній діяльності свої знання, уміння, а також узагальнені способи виконання дій**. Особливість компетентнісного підходу проявляється в тому, що навчальна діяльність набуває дослідницької і перетворювальної спрямованості, стає синтезом **когнітивного, предметно-практичного і особистісного досвіду**. При цьому особливого значення набуває самостійна пізнавальна діяльність, котра засновується на вмінні добувати знання з різних джерел інформації.

Виступаючи результатом навчання, компетентність у сфері мистецької освіти стає наслідком саморозвитку і самоосвіти студента. «Маючи інтегративну природу, компетентнісний підхід об'єднує знання, навички та мисленнєву діяльність, але при цьому важливо не стільки мати певні знання, скільки володіти певними особистісними характеристиками, тобто вміння у будь-який момент знайти і відібрати необхідні знання у сховищах інформації» [5, с.10]. Ключові компетенції забезпечують універсальність спеціаліста і тому не можуть бути надто спеціалізованими, оскільки спеціаліст проявляє свою компетентність тільки у діяльності, в конкретній ситуації.

Отже, **компетенція** – це інтегративна цілісність знань, умінь і навичок, які забезпечують професійну діяльність; це здатність людини реалізувати на практиці свою компетентність. Відтак компетентнісний підхід став новим напрямком педагогічної думки. Стратегія модернізації мистецької освіти також припускає, що в основу оновлення її змісту має бути покладена творча компетентність. До неї, згідно концепції креативності Дж. Гілфорда, можна віднести:

- здатність до виявлення проблеми;
- здатність акумулювати різні ідеї;
- здатність гнучко реагувати на різні професійні обставини;
- оригінальність художнього мислення;
- здатність удосконалювати завдання, додаючи кожного разу нові деталі;
- здатність збагачувати свій досвід, тобто здійснювати аналіз та синтез.

Відтак компетентність в галузі мистецької освіти виступає здатністю успішно задовольняти індивідуальні і соціальні потреби, а також діяти і виконувати поставлені завдання. Тим самим в компетентнісному підході закладається ідеологія мистецької освіти, основою якої є сучасні вимоги до ринку праці, зміна соціального замовлення на рівень готовності випускника до виконання основних виробничих функцій та можливість самореалізації особистості через професійну діяльність. У системі вищої мистецької освіти фахова компетентність вчителя музики є особистісно-орієнтованою характеристикою, яка включає три компоненти: когнітивний (знання в галузі мистецтва), операційно-процесуальний (спеціальні уміння і навички творчої діяльності), аксіологічний (інтеріоризовану систему художніх цінностей у взаємозв'язку з педагогічною спрямованістю особистості).

Орієнтація на компетентнісний підхід у визначенні результату підготовки майбутнього вчителя музики потребує узгодження шляхів модернізації програмно-методичного забезпечення навчання в контексті вимог європейської освітньої системи; усвідомлення результативності впливу кредитно-модульної системи на підготовку фахівця музичного профілю та практичне її застосування; визначення фахової музично-педагогічної компетентності майбутніх вчителів музики як засобу практичного узгодження сучасних вимог.

Приєднання України до Болонського процесу, а відтак до загальноєвропейського освітнього простору – загальна внутрішня потреба, зумовлена запитами ринку праці та загальносвітовими тенденціями розвитку освітньої діяльності. Багатоступенева система вищої освіти України,

запроваджена законами України «Про освіту», «Про вищу освіту» та відповідними нормативними документами Кабінету Міністрів України і Міністерства освіти і науки України, загалом відповідає моделі, запропонованій країнами-учасницями Болонського процесу. Подальша модернізація вищої школи України зорієнтована на інтегрування національної системи вищої освіти до європейського освітнього та наукового простору, тому перед вищою мистецькою освітою стоїть важливе завдання – забезпечити перехід до кредитно-модульної системи навчання, яка і є тією технологією, що забезпечує розвиток особистості, формує творчу, самодостатню людину, яка сприяє конкурентоспроможності на ринку праці.

Отже, гуманізація освіти потребує нової педагогіки - педагогіки компетентності, яка в свою чергу може реалізуватися завдяки технології кредитно-модульної системи навчання. Реалізація гуманістичного, компетентнісного підходів у процесі фахового навчання майбутнього вчителя музики (з урахуванням технології кредитно-модульної системи навчання) - стає важливою умовою формування творчої особистості майбутнього фахівця.

Література

1. **Балл Г.О.** Сучасний гуманізм і освіта. Соціально-філософські та психолого-педагогічні аспекти. – Рівне: Листа – М., 2003.
2. **Душний А.І.** Активізація творчої діяльності майбутніх учителів музики // Педагогіка і психологія професійної освіти, № 5 – 2005.
3. **Зяюн І.А.** Естетичний досвід особи: формування і сфера прояву. – К., 1976.
4. **Падалка Г.М.** Актуальні проблеми професійної підготовки вчителя музики // Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць. - Випуск 1. – К., НПУ, 2000.
5. **Щолокова О.П.** Філософські засади мистецької освіти // Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова, серія 14 Теорія і методика мистецької освіти, вип.7 (12). – Київ, 2009.

УДК 378.016.39:37.091.12.011.3-051:[008:7+78]

Соколова О.В.

ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД У ВИВЧЕННІ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ І ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ

Стаття освещает проблему внедрения интегративных подходов в теорию изучения дисциплин художественного цикла будущими учителями музыки и художественной культуры на основе мыслительных операций синтеза и обобщения, а также с помощью категории стиля.

Ключевые понятия: интеграция, художественно-теоретические обобщения, стиль.

У сучасному взаємопов'язаному і взаємозалежному світі в умовах глобалізації усіх сфер соціальної дійсності та інформаційної насиченості постала проблема розвитку, становлення і розвитку людини, здатної до комплексного осмислення світу і знаходження зв'язків між явищами об'єктивної дійсності. Ці обставини ініціюють процеси глибинних соціальних перетворень і, як наслідок, формують закономірності стратегії розвитку сучасної педагогічної освіти.

У зв'язку з цим виникає нагальна потреба у створенні цілісносвітоглядної моделі вчителя-фахівця нової формації з таким стилем мислення і таким рівнем загальнокультурної і професійної компетентності, які б відповідали рівню розвитку сучасного знання, слугували засобом творчого і самостійного розв'язання професійних проблем в різних галузях діяльності і містили педагогічний потенціал всебічного розвитку і саморозвитку особистості.

В умовах постійного зростання сфери знань системне формування згаданих вище якостей професійної особистості вчителя тісно пов'язане з впровадженням в процес його підготовки ідей універсалізму (універсалізм – методологічна позиція, що передбачає наявність вселюдських феноменів) та інтеграції (взаємодії, синтезу різноманітних педагогічних явищ).

Відтак об'єктивно зростає значення наукових розробок, спрямованих на інтеграцію знань на базі цілісного підходу до навчання, сутність якого полягає в розкритті реально існуючих міжзнанняєвих зв'язків відповідно до особливостей людської свідомості, а також закономірностей мисленнєвої діяльності в процесі пізнання.

Загальнонаукові та філософські положення про універсальні взаємозв'язки в природі та мисленні людини виступають основою психологічних передумов інтеграції знань на основі єдності свідомості та діяльності, цілісної соціальної природи суб'єкта (Б.Ананьєв, Л.Виготський, О.Леонтьєв,